

Kerstin Hed om lyrikens ställning

För åtskilliga år sen stod vi några stycken författare – det var nämligen vid ett av författarföreningens möten i Stockholm, vi stod och samtalande och någon nämnde under samtalet en utmärkelse som just kommit en författare till del och någon i gruppen sa att ”det var väl roligt, han skriver ju så fängslande”. Då var det en författare, för övrigt en av de så kallade unga, som genmälde, att det är inte alls kvalitén det kommer an på, om en författare får erkännande eller inte, huvudsaken är att han skriver så många och så tjocka böcker som möjligt!

Nu tror jag inte alls, att den iakttagelse han trodde sig ha gjort, kan vara fullt riktig. Men, jag har ofta tänkt, att om det finns en kärna av sanning i hans påstående, så har lyriken här ett oerhört handikapp. En lyrikers produktion består ju i allmänhet inte av tjocka böcker, och så värst många blir de i de flesta fall inte heller. Om nu det erkännande en författare kan nå, står i ett visst beroende av produktionens omfång, och produktionens säljbarhet beror på hur pass erkänd författaren är – och åtminstone det senare är ju ett faktum – då kan man ju hålla förlagen räknig för att dom alls ger ut lyrik. Det sker nog inte heller med någon större glädje. Den där gängliga, unga poeten, som skämttidningarna alltid haft så roligt åt, där han helt försagd står med sitt manus eller sin vårdikt inför ett förlags mäktiga litteraturbedömare eller inför en lika mäktig och lika oförstående redaktionssekreterare, han finns än idag, och är inte bara en komisk utan ganska tragisk figur. Han skulle nog också förfärligt gärna vilja skriva noveller och romaner, prisromaner till exempel som går som följetong och som film – men i de flesta fall saknar han förmågan, han får nöja sig med det lilla formatet, den blygsamma tillvaron.

Jag får erkänna, att när jag ser de stora reklamannonserna nu på hösten, där in- och utländska bestsellerupplagor ropas ut; fem tusen, tiotusen, tjugotusen o.s.v. så får jag en vision av det förnämliga grekiska diktarberget, där prosans stora vinghästar med jätteupplagor på ryggen betar under oliv och myrten, medan poesins pegaser är en samling spattiga ök som mödosamt tar sej fram på oländiga klipptigar, för att åtminstone få se en skymt av de stora.

Det är ju klart att det är många olika faktorer som medverkar till att göra prosaböckerna mera begärliga än lyrik. En diktsamling kan ju vara hur diffus och innehållslös som helst, men i en roman eller novell händer det alltid något, den ger mera av spänning och liv. Den har också möjlighet att på ett helt annat sätt än lyriken ta upp mänskliga problem till debatt, och i en del fall också ge lösning på dem.

Man kanske kan säga, att prosan är mera i stil med vår effektiva, jäktande och målmedvetna tid. Har då lyriken ingenting att betyda för vår tids människor? Jo, jag vet åtminstone en kategori av människor, som lyriken betyder ganska mycket för, nämligen lyrikerna själva. Man kanske inte tänker så mycket på det, men det är dock så, att poesin är ungdomens uttrycksmedel framför andra. Den är tonåringens röst, ett uttrycksmedel för den mycket unga och mycket ensamma människan på tröskeln till en värld, som inte ser ut på det viset, att den unge kan stiga in där med öppenhet och förtröstan. Just under dessa år, då man i överkänslig sårbarhet stänger sinnet mot omvärlden, kan lyriken vara ett själens källflöde, som är en betingelse för själens hälsa.

Sen är det ju inte alls säkert att den som skriver vers som ung, alls blir skald vid mognare år, han kan i stället bli grosshandlare, kontorist, landshövding eller till och med utrikesminister, och betraktar väl närmast sin ungdoms lyrik som en art av ungdomsförvillelse.

Och de andra, de som fortsätter att skriva vers? Ja, det är väl så att de aldrig riktigt vuxit ifrån ungdomens sårbarhet och överkänslighet – man kan ju säga att dessa egenskaper visar på något infantilt, något ofullgånget – men jag tror ändå att detta att man så intensivt känner sina egna motgångar, sina egna upplevelser av glädje eller sorg, men även det ofta meningslösa och grymma i

andras öden, just detta gör att man skriver lyrik.

För de krigsmärkta unga tror jag också att lyriken har mycket att betyda. Jag har i min ägo en diktsamling skriven av en helt ung finländare, en av dessa många som fått lämna sina studier och arbete för att gå in i ett krig vars betydelse för det egna folket och dess frihet de kanske var alltför unga att förstå. De ha kommenderats ut och kommenderas hem till ett samhälle där de icke längre ha en plats och en uppgift och med krigets hemska upplevelser ännu molande i minnet. Det är kanske tafatta och ofta osjälvständiga strofer i det lilla häftet, men det är ingen beställningslyrik, det är ord som stigit fram ur ung rådlöshet och förtvivlan:

Vi ha kommit på sidan om livet
vårt rike det finnes ej här
[och i våra blickar står skrivet
det tecken som drömmar bär]*

Ingenting äger ingenting tror vi,
ingenting binder oss, ingenstans bor vi
trasiga barn i främlingsdräkt
fjärrögda tafatta, rotlösa släkt.

* Raderna antingen överstrukna eller understrukna av Kerstin Hed

Jag tror, att lyriken överhuvudtaget får mer att betyda både för individer och folk under tider av nöd och betryck. Man kan ju bara tänka på Norge, där lyriken flödat, visserligen inte ymnigt, men så mycket ursprungligare under och efter de bittra åren. Och en finsk studentska som besökte mig i somras sade att: Vi finska ungdomar är så utan hopp, så utan framtid. Många av oss bryr sig inte om någonting, har tappat alla principer och lever bara för dagen. Men de som ännu har något kvar av själens spänst, läser allt av lyrik de kan komma över, söker sig till lyriken och finner i dess tidlöshet ett ankarfäste i den storm som gått över deras liv och framtidsmöjligheter.

Kanske är det så, att i det ombonade och normala samhället har lyriken inte så mycket att betyda. Den har ju inte heller samma uttrycksmöjligheter som prosan. Men det kan dock hända, att inom denna småkonst, inom en dikts begränsade ram ryms ett människoöde, en livskarta i miniatyr, som kanske kan etsa sig in i minnet på ett mera pregnant sätt än vad som är möjligt inom romanens eller novellens vidare ram.

Eller, den kanske ger en allmängiltig upplevelse, en allmänmänsklig känsla där en annan människa känner igen sig själv, sitt eget jag, något som kan ge en känsla av gemenskap och tröst.

Och mer ska man kanske inte begära.